

≡ Eesti
≡ Kontsert

Keelpilli-
FOOKUS

Kolja Blacher

viiul,
Saksamaa

Tallinna Kammerorkester

Tallinna
Filharmonia

Tallinna
Kammerorkester

admirals

Eesti Kontserdi
hooaja peatoetaja

Ole oma
finantsmaailma
dirigent!

admirals.com

R 10. NOVEMBER 19.00 Jõhvi kontserdimaja
L 11. NOVEMBER 19.00 Estonia kontserdisaal

KEELPILLIFOOKUS

Kolja Blacher

viiul,
Saksamaa

Tallinna Kammerorkester

Antonio Vivaldi (1678–1741)

„Le quattro stagioni“ / „Neli aastaega“ – viiulikontserdid kogumikust „Il cimento dell'armonia e dell'invenzione“ / „Harmonia ja leidlikkuse võistlus“ op. 8 (~1717–1718)

Kontsert nr 1 E-duur RV 269 „La primavera“ / „Kevad“
Allegro – Largo – Allegro pastorale

Kontsert nr 2 g-moll RV 315 „L'estate“ / „Suvi“
Allegro non molto – Adagio e piano – Presto

Kontsert nr 3 F-duur RV 293 „L'autunno“ / „Sügis“
Allegro – Adagio molto – Allegro

Kontsert nr 4 f-moll RV 297 „L'inverno“ / „Talv“
Allegro non molto – Largo – Allegro

V A H E A E G

Richard Strauss (1864–1949)

„Metamorfoosid“ keelpillidele TrV 290 (1945)

Koostöös Tallinna Filharmooniaga

Itaalia barokkstiili säravaim esindaja **Antonio Vivaldi** pälvis eluajal tuntuse meisterliku viiuldaja ja hämmastavalt viljaka heliloojana, kelle loominguga põhiosa moodustavad üle 450 soolo-kontserdi, ent tema oopuste nimekirjas on ka 49 ooperit, vokaalsümfoonilisi suurteoseid ja hulgaliselt kammerkompositsioone. Vivaldi muusikat imetleti ja jäljendati ka Itaaliast väljaspool, kusjuures üheks tema austajaks oli Johann Sebastian Bach, kes tegi tema teostest transkriptsioone.

Oma isa käe all muusikat õppinud Vivaldi omandas teoloogilise hariduse ning pühitseti preestriks (juustevärvi tõttu pälvis ta hüüdnime Punane Preester), kuna ta kannatas aga astma all, vabastati ta missalugemise kohustusest. Sestpeale keskendus ta muusikaõpetaja tööle Veneetsia Ospedale della Pietà orbudekodus, kus tegutses kuulus tütarlasteorkester ja koor, kelle kaunist pillimängu ja ingellikke lauluhääli tuldi imetlema kogu Euroopast.

Tänu võimekatele Ospedale della Pietà muusikutele sai Vivaldi ellu viia oma kõige avangardsemaid loomingulisi eksperimente, mis on leidnud väljenduse 1725. aastal Amsterdami kirjastuse Le Cène välja antud kontsertide kogumikus pealkirjaga „**Il cemento dell'armonia e dell'invenzione**“ („**Harmoonia**

ja leidlikkuse võistlus“) op. 8.

Arvatavasti on siia koondatud eri aegadel loodud, kuid eeltoodud pealkirja alla sobivad helitööd. Isegi kogumiku tuumikteos, viiulikontsertide tsükkel „**Neli aastaaega**“, polnud uus, kuigi sellesse kätketud kõikvõimalike tehniliste julgustükkide poolest vastab see pealkirjale. Et need kontserdid olid tegelikult valmis juba varem, võib välja lugeda kogumiku pühendusest krahv Morzinile: „Palun alandlikult mitte üllatuda, kui Teie Kõrgeausus nende väheste ja tagasihoidlike kontsertide hulgas talle juba tuttavad „Neli aastaaega“ ära tunneb, mis juba kaua aega tagasi Teie Kõrguselt heatahtliku vastuvõtu leidsid. Uskuge mind, et pidasin neid trükkimisväärseks vaid seepärast, et peale sonettide endi said nüüd lisatud ka neis asetleidvate sündmuste kirjeldused. Olen kindel, et Te hindate neid kontserte nii, nagu oleksid need äsja kirjutatud.“

Tsükli esimene kontsert maalib pildi looduse tärkamisest – Vivaldi kirjeldab muusikas lindude laulu, ojavulinat, tuulesosinat ning kõueköminat. Teine osa on muusikaline pilt suvest, rammestavast kuumusest, käo kukkumisest, karjapilli helinaist ja tuuleilide raevust. Järgneb talupoegade lõikuspidu ja jahistseene kujutatav sügis. Tsükli paneb punkti „Talv“ oma tardumusega. Kogu see kujundlik

programm on elegantselt ühendatud traditsioonilise vormiskeemiga.

Vivaldi pühenduses on mainitud sonette – tõepoolest kuulub 1725. aasta Amsterdami väljaandes iga „Aastaaja“ kontserdi juurde sonett, mille autor oli arvatavasti Vivaldi ise. Helilooja on nooditeksti kirjutanud mitmesuguseid programmiliste sonettide sisu täpsustavaid märkusi, näiteks: haukuv koer (1. kontsert, II osa), kuumusest ähkides (2. kontsert, I osa), tormiline suveilm (2. kontsert, III osa), talupoegade tants ja laul; joodikud (3. kontsert, I osa), magavad joodikud (3. kontsert, II osa), tulistamine ja koerad (3. kontsert, III osa). Autor jagab kontsertides ka rohkelt interpretatsioonilisi ja tehnilisi näpunäiteid, kasutades väga peenelt dünaamilisi märgistusi.

Oma ideelt tõeliselt novaatorlik „Aastaegade“ tsükkel oli oma ajast märkimisväärselt ees, meenutades pigem 19. sajandi heliloojate-romantikute otsinguid programmilise muusika vallas.

Richard Strauss alustas oma muusikukarjääri 10-aastaselt Baieri kuninga Ludwig II valitsemisajal, saavutas kuulsuse keiser Wilhelm II ja Weimari Vabariigi aastatel ning oli positsiooniga muusik natsistlikul Saksamaal. Miski tema pika

elutee vältel ei puudutanud teda sedavõrd valusalt kui kannatused, mis said teises maailmasõjas osaks Münchenile. See oli Straussi sünnilinn, kus ta oli kogenud mitmeid muusikalisi triumfe ning kus olid etendunud kümme tema 15 ooperist, sh viimane „Capriccio“ (1942). 2. oktoobri ööl 1943 jäi linn õhurünnakute pommitule alla ning ühes paljude teiste hoonetega hävis ooperimaja. „Müncheni Õukonnateatri põlemine, paik, kus pühitseti sisse „Tristani“ ja „Meisterlauljate“ etendused, kus ma 73 aastat tagasi kuulsin esmakordselt „Nõidkütti“, kus mu armas isa istus 49 aastat orkestris esimese metsasarvemängijana ... see oli suurim katastroof, millega olen oma elus kokku puutunud ning millele pole mu vanas eas enam mingit lohutust ega lootust,“ kirjutas 79-aastane Strauss oma sõbrale ja biograafile Willi Schuh'le.

Selles kaotusvalus hakkas Strauss visandama septetti keelpillidele, millele ta andis algsest pealkirja „Trauer um München“ („Lein Müncheni pärast“). Vähem kui kahe aastaga olid varemeis ka Dresdeni, Berliini ja Viini ooperimajad, kus Strauss oli tegutsenud, samuti Goethe maja Weimaris, mida helilooja on kirjeldanud kui kõige „pühamat maja maailmas“.

Kui 1945. aastal algul tellis Zürichi Collegium Musicumi dirigent Paul Sacher Straussilt

keelpilliteose, laiendas helilooja septeti kompositsiooniks 23 soolokeelpillile pealkirjaga „**Metamorfoosid**“, millest sai otsekui reekviem kogu Saksamaa kadunud kultuuripärandile. Strauss lõpetas teose sõja viimastel nädalatel 1945. aasta aprillis oma kodus Garmischis, Baieri Alpides, ning see tuli Paul Sacheri dirigeerimisel esiettekandele 25. jaanuaril 1946 Zürichis. Kolm ja pool aastat hiljem (19. oktoobril 1949) mängiti teost ühes sümfoonilise poeemiga „Tod und Verklärung“ („Surm ja kirgastumine“) Bayreuthis Straussi mälestusteenistusel.

Teose pealkirja on Strauss laenanud Goethelt, keda ta piirilt imetles ning kelle teoste lugemisest leidis ta raskeil sõja-aastail lohutust. Nimelt viitas Goethe oma intellektuaalsele ja vaimsele arengule kui metamorfoosidele ning kasutab seda sõna ka oma kahe teose pealkirjas: „Loomade metamorfoosid“ ja „Taimede metamorfoosid“.

„Metamorfooside“ autoris võib vaevu ära tunda heliloojat, kes lõi pool sajandit tagasi lopsakad ja ülevoolavad sümfoonilised poeemid „Till Eulenspiegeli lõbusad vembud“, „Don Juan“ ja „Don Quixote“. „Metamorfoosid“ on traagiline,

ekspressiivne ja pessimistlik teos, autori valusate tunnete väljendus kõige isiklikumal tasandil.

Oma olemuselt on teos üheosaline vaba fantaasia, mis on üles ehitatud neljale muusikalisele ideele ja nende sümfoonilisele arendusele. Teemakatkeid transformeeritakse, kombineeritakse ja põimitakse üksteisest läbi polüfoonilisse võrgustikku. Teosest leiab intonatsioone Straussi eelkäijate Beethoveni ja Wagneri muusikast, kuigi otseseid tsitaate on vaid üks – peateema Beethoveni „Eroica-sümfoonia“ leinamarsist –, mis kõlab vahetult enne teose lõppu ning mille alla partituuri on helilooja kirjutanud „In memoriam!“. See on eeleegia kadunud tsivilisatsioonile, katkematule muusikatradsioonile, mis ulatub Beethovenist ja Napoleoni-aegsest maailmast tema enda muusika ja Hitleri-ajastuni.

Evelin Kõrvits

Berliini Filharmoonikute ja Luzerni Festivaliorkestri kauaaegne kontsertmeister ning viiulivirtuoos **Kolja Blacher** on õppinud Koji Toyoda juures ning seejärel Juilliardi Muusikakoolis Dorothy DeLay juhendamisel ja Salzburgis Sandor Veghi käe all. Ta on esinenud solistina üle kogu maailma orkestrite ees, nagu Berliini ja Müncheni filharmoonikud, Põhja-Saksa Ringhäälingu (NDR) sümfooniaorkester, Leipzigi Gewandhaus-orkester, Santa Cecilia orkester ja Baltimore'i Sümfooniaorkester ning teinud koostööd selliste dirigentidega nagu Kirill Petrenko, Vladimir Jurowski, Dmitri Kitajenko, Mariss Jansons, Matthias Pintscher, Markus Stenz, Simone Young ja Asher Fish.

Kolja Blacheri mängukavasse kuuluvad sooloviuliteosed Bachist Berioni, klassikalis-romantiline põhirepertuaar ning nüüdismuusika viiulile ja orkestrile (sealhulgas Magnus Lindbergi, Kurt Weilli, Hans Werner Henze ja Bernd Alois Zimmermanni teoseid).

Blacher astub kontserdil üles korraga nii solisti kui ka dirigendi rollis. Viimased viis aastat on solisti rolli ümbermõtestamine saanud Blacheri kunstilises tegevuses uueks fookuseks; kontserti juhtides – nii solistina kui ka kontsertmeisteri toolil istudes – on ta teinud regulaarselt koostööd kollektiividega nagu Melbourne'i Sümfooniaorkester,

Kolja Blacher
Foto: Felix Broede

Taiwani Filharmooniaorkester, Stuttgardi Kammerorkester, Jeruusalemma Sümfooniaorkester, Camerata Bern ja Berliini Koomilise Ooperi orkester.

Dirigendina juhatab ta järgnevatel hooaegadel Giuseppe Verdi nimelise Milano Sümfooniaorkestri kammerkoosseisu. Hooajal 2023/2024 on ta Tallinna Kammerorkestri resideeriv solist ja dirigent.

Blacher töötab regulaarselt dirigendi ja solistina Põhjamaade Kammerorkestri (Rootsi), Norrlandi Ooperi (Rootsi), Lõuna-Taani

Filharmoonikute, Rheinland-Pfalzi Riigifilharmoonia orkestri ja paljude teiste orkestrite juures.

Blacher on salvestanud kõrgelt hinnatud CD-sid (mis on muuhulgas pälvinud Diapason d'Or'i preemia) koostöös Claudio Abbadoga, kellega ta on olnud tihedalt seotud alates ajast, mil nad tegutsesid mõlemad Berliini Filharmoonikutes ja Luzerni Festivaliorkestris. Tema plaat Schönbergi viiulikontserdiga (koos Markus Stenzi ja Kölni Gürzenichi-orkestriga) ilmus 2013. aasta sügisel.

Kolja Blacher oli professor Hamburgi Muusika- ja Teatrikõrgkoolis, enne kui naasis oma kodulinna Berliini, kus ta õpetab Hanns Eisleri nimelises Muusikakõrgkoolis. Berliinis sündinud ja üles kasvanud Kolja Blacheril on oma heliloojast isa Boris Blacheri kaudu eesti juured – tema vanaisa on pärit Tallinnast.

Blacher mängib hinnalisel pea 300-aastaselt Guarneri del Gesù viiulil (1730), mille on lahkelt tema kasutusse andnud Kimiko Powers.

Tallinna Kammerorkestri (TKO) asutas 1993. aastal dirigent Tõnu Kaljuste. Kolme aastakümne jooksul on orkestrist kujunenud üks Eesti esinduskollektiive, kes on oodatud esineja kontserdilavadel nii Euroopas kui ka mujal maailmas. TKO on äratanud tähelepanu oma kunstiliselt terviklike kavade,

stiilitundliku musitseerimise ja kõrgetasemelise interpretatsioonikunstiga. Orkestri mitmekülgses repertuaaris on esindatud nii baroki-, klassitsismi- kui romantismiajastu muusika; oluliseks osaks on 20. ja 21. sajandi heliloojate looming, sealhulgas vähemtuntud teosed ja uudisteoste esiettekanded. TKO hinnatud keelpillimängijad astuvad regulaarselt üles ka solistide ja kammermuusikutena.

Tallinna Kammerorkestri kauaaegne koostööpartner on olnud Eesti Filharmoonia Kammerkoor – ühised esinemised ja salvestised on toonud mõlemale kollektiivile rahvusvahelist tuntuust ja tunnustust. 1993. aastal salvestati nimekale plaadifirmale ECM Tõnu Kaljuste käe all Arvo Pärdi autoriplaat „Te Deum“, mis pälvis kõrgeid hinnanguid maailma juhtivatelt muusikakriitikutelt ning püsis kuid plaadiedetabelite esikümnes. ECMi märgi alt on ilmunud veel Pärdi autoriplaadid „Litany“, „In Principio“ ja „Adam's Lament“, samuti Erkki-Sven Tüüri „Crystallisatio“ ja Heino Elleri „Neenia“. Orkester on salvestanud ka firmadele Warner Music/Finlandia Records, Carus Verlag, Ondine, Alba jt.

Esimese peadirigendi Tõnu Kaljuste käe all tegutses orkester aastatel 1993–1995 ja 1996–2001. Olulise jälje TKO arengusse on jätnud Juha Kangas, kes oli 1995–1996 peadirigent ja 2001–2003 kunstiline nõustaja. Järgnenud kümnel hooajal

Tallinna Kammerorkester

Foto: Kaupo Kikkas

kureeris orkestri tegevust Tallinna Filharmoonia kunstiline juht Eri Klas, 2013–2019 oli peadirigendiks Risto Joost. Hooajast 2019/2020 on TKO peadirigent taas orkestri looja Tõnu Kaljuste. Külalisdirigentidena on orkestrit juhitanud Kolja Blacher, John Storgårds, Pietari Inkinen, Okko Kamu, Jaakko Kuusisto, Richard Tognetti, Terje Tønnesen, Aleksandr Rudin, Florian Donderer, Dmitri Sitkovetski, Peter Spissky, Maksim Rösanov, Andrew-Lawrence King ja Dmitri Sinkovski, samuti hinnatud Eesti dirigendid Olari Elts, Paavo Järvi, Neeme Järvi, Kristjan Järvi, Paul Mägi, Arvo Volmer, Vello Pähn, Jüri Alperten, Mihhail Gerts, Kristiina Poska jt.

TKO on esinenud paljudel mainekatel muusikafestivalidel, nagu Bachi kantaatide festival Milanos (Itaalia, 1996, 1997), Bremeni muusikafestival (Saksamaa, 1998), MITO SettembreMusica (Itaalia, 2004, 2007, 2017, 2021, 2023), Budapesti sügisfestival (Ungari,

2005), Naantali muusikafestival (Soome, 2008, 2019), Arturo Benedetti Michelangeli festival (Itaalia, 2007), Cervantino festival (Mehhiko, 2012), Vale of Glamorgan (Wales, 2015), MDR Musiksommer (Saksamaa, 2017), Euphonie (Poola, 2018), Mozartiana (Poola, 2019), Läänemere festival (Rootsi, 2018, 2019) ja Pärt Festival 2022 (Holland, 2022). Kontserdireisid on orkestri viinud USAsse, Kanadasse, Jaapanisse, Hiinasse, Brasiiliasse, Argentinasse, Mehhikosse, Tuneesiasse ja enamikku Euroopa riikidesse. Euroopa nimekamate kontserdisaalide kõrval on üles astunud ka New Yorgi Carnegie Hallis ja Pekingi Keelatud Linna kontserdisaalis.

2013. aastal pälvis Tallinna Kammerorkester Eesti Muusikanõukogu interpretatsioonipreemia. TKO on kaastegev Arvo Pärdi autoriplaadil „Adam's Lament“, mis tõi dirigent Tõnu Kaljustele 2014. aastal Grammy.

Tallinna Kammerorkester

Orkestri kontsertmeister

Harry Traksmann

I viiul

Harry Traksmann
Olga Voronova
Helen Västrik
Yana Mägila
Robert Traksmann
Katrín Matveus

II viiul

Elo Tepp
Anete Ainsaar
Eva-Maarja Forslund
Eva-Maria Sumera
Maiu Mägi

Viola

Laur Eensalu
Joosep Ahun
Mart Kuusma
Merike Heidelberg
Karin Sarv

Tšello

Leho Karin
Siluan Hirvoja
Maria Mutso
Andreas Lend
Marten Meibaum

Kontrabass

Andres Kungla
Michele Bonfante
Kadri Kukk

Klavessiin

Reinut Tepp

Produtsent **Tuuli Metsoja**, assistent **Birke Elisabeth Jakobson**

Eesti Kontsert

Keelpilli- FOOKUS

N **09.11**
kell 19.00
Estonia
kontserdisaal

Kirgastunud öö

Florian Donderer, Triin Ruubel viiulid • Xandi van Dijk,
Andres Kaljuste vioolad • Johannes Välja, Theodor Sink tšellod

R **10.11**
kell 19.00
Kadrioru loss

Viola da Gamba

Markus Kuikka tiiskantgamba, Soome • Anthony Marini tenorgamba, USA/Soome
Johanna Randvere tenorgamba • Villu Vihermäe bassgamba

R **10.11**
kell 19.00
Jõhvi
kontserdimaja

Kolja Blacher ja Tallinna Kammerorkester

Kolja Blacher viiul, Saksamaa
Tallinna Kammerorkester

L **11.11**
kell 19.00
Estonia
kontserdisaal

Kolja Blacher ja Tallinna Kammerorkester

Kolja Blacher viiul, Saksamaa
Tallinna Kammerorkester

L **11.11**
kell 19.00
Pärnu
kontserdimaja

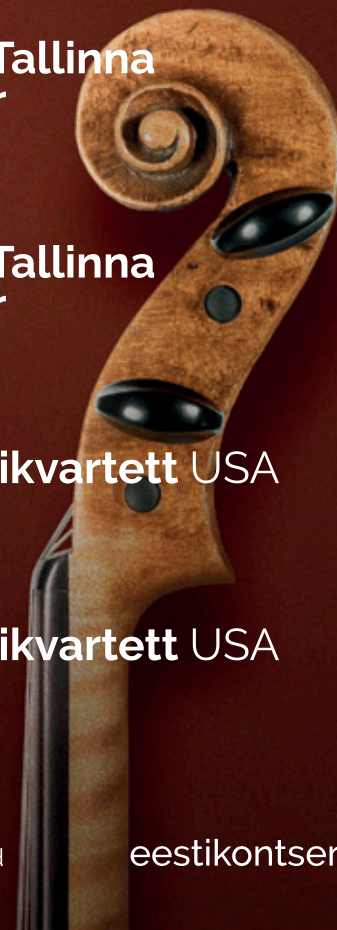
Calidore keelpillikvartett USA

Calidore keelpillikvartett:
Jeffrey Myers viiul • Ryan Meehan viiul
Jeremy Berry viiola • Estelle Choi tšello

P **12.11**
kell 17.00
Estonia
kontserdisaal

Calidore keelpillikvartett USA

Calidore keelpillikvartett:
Jeffrey Myers viiul • Ryan Meehan viiul
Jeremy Berry viiola • Estelle Choi tšello

HOOAJA
PEATOETAJA

admirals

LIVIKO
— anno 1898 —

AUTOPARTNER

SORAINEN

eestikontsert.ee